

وقتی استراق سمع سیا در ایران شروع شد

۲۳ اردیبهشت ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۰۷

مهمترین دلیل گسترش فعالیت و حضور سیا در ایران رقابت و مبارزه اطلاعاتی - جاسوسی با شوروی و کا.گب بود. امریکا می دانست که مرزهای شمالی ایران در مجاورت مرزهای جنوبی شوروی برای فعالیتهای جاسوسی بر ضد شوروی موقعیت کم نظیری ایجاد کرده است.

مهمترین دلیل گسترش فعالیت و حضور سیا در ایران رقابت و مبارزه اطلاعاتی - جاسوسی با شوروی و کا.گب بود. امریکا می دانست که مرزهای شمالی ایران در مجاورت مرزهای جنوبی شوروی برای فعالیتهای جاسوسی بر ضد شوروی موقعیت کم نظیری ایجاد کرده است. به همین دلیل از همان سالهای نخست پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، سیا به سرعت به کار نصب و راه اندازی دستگاههای عظیم و مدرن جاسوسی - اطلاعاتی و استراق سمع در نقاطی از قلمرو شمالی ایران اقدام کرد تا علاوه بر کنترل فعالیتهای جاسوسی شوروی از مجموعه فعالیتهای تکنولوژیکی، نظامی، موشکی و ... آن کشور اطلاع یابد. سال ۱۳۳۴ ش. امریکا نخستین دستگاههای جدید جاسوسی - استراق سمع خود را در برخی نقاط شمالی ایران مستقر کرد. در این ایستگاههای استراق سمع و جاسوسی، دستگاههای پیشرفته‌ای نصب شده بود که گفته می شد کارایی آن برای قرن ۲۱ م. هم پیش بینی شده بود.

با تأسیس پایگاههای جاسوسی و استراق سمع سیا در مناطق شمالی ایران، فعالیتهای سیا در ایران گسترش یافت و مأموران سیا وارد ایران شدند. برخی گزارشات حاکی است که ایران بیشترین مأموران و جاسوسان سیا را در خود جای داده بود. در همان حال ایران استراتژیک ترین منطقه‌ای محسوب می شد که امریکا و سیا برای کنترل امور اطلاعاتی - جاسوسی شوروی در سراسر جهان در اختیار داشت. مهمترین پایگاههای جاسوسی سیا در شمال ایران در صفی آباد بهشهر، کبکان خراسان و پارس آباد مغان قرار داشت که مجهز به پیشرفته ترین تجهیزات و دستگاههای اطلاعاتی - جاسوسی آن روزگار بود. سپهبد هاشم برنجیان که پس از انقلاب محاکمه شد درباره پایگاه جاسوسی سیا در صفی آباد بهشهر و سایر پایگاههای جاسوسی سیا در بخشهای شمالی ایران چنین گفته است:

«... از زمان درست شدن پایگاههای جاسوسی بهشهر و بعد از چند سال کبکان، در آن سال فرمانده نیروی هوایی پیش من آمد و گفت شاه، باغ شخصی خود را در صفی آباد بهشهر به «سیا» داده و رئیس پرسنلی را صدا کرد و این وضع را به اطلاع آنها رسانید او گفت: آنها ضمن آنکه کارهای خود را می کنند نیروی هوایی هر سال عده‌ای در حدود ۲۵۰ نفر دانشجو به آنها معرفی می کند و من هم افراد مورد اعتماد را برای حفاظت آنها به بهشهر می فرستم کارهایی که من در این مدت کرده‌ام، یا فرستادن کارگر و پرسنل بود و یا مسائل خدماتی و حفاظتی، کارهایی که آنها انجام می دادند مربوط به خودشان بود ولی مسلماً آنها از شاه اجازه

گرفته بودند زیرا زمین پایگاه ملک اختصاصی شاه بود و ارتباطی به نیروی هوایی نداشت و افسری از ضداطلاعات هوایی به آنجا نرفته بود و هر بار که لازم بود یک نفر غیرنظامی می‌آمد و احتیاجات پایگاه را با من در میان می‌گذاشت که من هم به مسئولان پستهای مختلف منعکس می‌کردم و آنها می‌رفتند، این غیرنظامیان هر دو - سه سال یک بار عوض می‌شدند من فقط یک واسطه بین فرماندهی نیروی هوایی و این پایگاهها بودم و هیچ‌گاه من رابطه مستقیمی با امریکاییها نداشتم و هیچ‌گاه هم مستشاری در کنار من قرار نمی‌گرفت. ارتباط من همین بود و بس. اما آنچه مسلم است امریکاییها در بهشهر و کبکان پایگاههایی داشته‌اند که این پایگاهها آن قدرعظیم بود که از دوازده کیلومتری دیده می‌شد و طبیعی است اینچنین خبرگیری مربوط به داخل نبود و هر کس اهل حرفه می‌دانست که برای داخل نبوده است.»

ویلیام سولیوان در خاطرات خود نصب دستگاههای جاسوسی در شمال ایران را از موفقیت‌های وصف‌ناپذیر سیا و امریکا در ایران ارزیابی می‌کند که به آنها امکان می‌داد فعالیت‌های جاسوسی - استراتژیک و نظامی و موشکی شوروی را در عمق خاک گسترده آن کشور تحت کنترل و مراقبت قرار داده و اطلاعات لازم را کسب نمایند.

اسناد برجای مانده از سفارت امریکا در تهران تأیید می‌کند که امریکا به مخاطرات احتمالی فعالیت این پایگاههای جاسوسی برای حکومت ایران وقوف کامل داشته با این احوال نگران بود مبادا بحرانی پیش‌بینی نشده موقعیت حکومت ایران را که در راستای تأمین اهداف و خواسته‌های امریکا در ایران از هیچ تلاشی فروگذار نمی‌کرد، متزلزل سازد. امریکا امیدوار بود با حمایت حساب شده از شاه، حضور خود را در ایران تضمین کند.

علاوه بر تجهیزات جاسوسی و راداری سیا در شمال کشور، در برخی نقاط حساس و استراتژیک جنوب ایران نیز تجهیزات استراق سمع و جاسوسی نصب شده بود که مهمترین آن در چابهار و بندرعباس قرار داشت. سیا در نظر داشت طی سالهای آتی فعالیتش، در سایر نقاط استراتژیک ایران نیز دستگاههای استراق سمع و جاسوسی نصب کند، اما حرکت مردم ایران که سقوط رژیم پهلوی را به دنبال داشت مانع از عملی شدن این طرحها شد. مدتها پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، افکار مردم ایران نسبت به حضور امریکا در نقاط مختلف کشور تهییج شده و آنها از این مهم آگاهی داشتند. مایکل لدین از اعضای برجسته سفارت امریکا در تهران که عمده وظایفش در رابطه با فعالیت سیا در ایران بود، یکی از دلایل عمده عدم نصب دستگاههای استراق سمع و جاسوسی امریکا در نقاط بیشتری از ایران را ترس از تهییج بیشتر احساسات ضدامریکایی مردم ایران می‌داند.

رادارهای جاسوسی - اطلاعاتی سیا در ایران توسط اداره کل چهارم ساواک حفاظت و مراقبت می‌شد و این بخشی از تعهدات ساواک در قبال فعالیت‌های سیا در ایران بود.

در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی برخی نشریات نوشتند که مرکز جاسوسی سیا در ایران که در فرودگاه مهرآباد تهران مستقر بود کشف شده است «و به مک آفیس معروف است.»

پس از پیروزی انقلاب اسلامی درباره پایگاههای جاسوسی سیا در ایران اظهارنظرها و اخبار مختلفی منتشر شد که هر یک به مناسبتی درباره اهمیت این پایگاهها و تعطیلی و یا ادامه فعالیت آن اطلاعاتی به مخاطبانشان ارائه می‌دادند. اخبار اولیه حاکی از تصرف این پایگاهها به دست نیروهای انقلابی بود. در همان حال برخی از رسانه‌ها و خبرگزاریهای خارجی هم با نقل مطالبی درباره پایگاههای مذکور به گوشه‌هایی از اهمیت آن برای امریکا در دوران پهلوی و تبعات سوء ناشی از پیروزی انقلاب اسلامی اشاراتی می‌کردند. از جمله خبرگزاری فرانسه در ۱۲ اسفند ۱۳۵۷ در این باره چنین گزارش داد:

«امریکاییها با از دست دادن کنترل ایستگاه استراق سمع آن کشور در شمال ایران با شکست بزرگی مواجه شده‌اند منابع امریکایی

تأیید کردند ۲۰ کارشناس امریکایی قبل از آنکه این ایستگاه را با یک هواپیمای ارتش ایران به تهران ترک کنند تجهیزات الکترونیکی ۵۰۰ میلیون دلاری آن را منهدم کرده‌اند... کارشناسان امریکایی از این ایستگاه که در شصت کیلومتری مرزهای شوروی قرار داشت برای ضبط علایم رادیویی مرکز فضایی شوروی در «بایکونور» استفاده می‌کردند. از بین رفتن این دو دستگاه استراق سمع، سرویسهای اطلاعاتی امریکا در درگیری موشکهای شوروی با مشکل بزرگی روبرو خواهد شد.»

بره‌نیجین خبرنگار لوس‌آنجلس تایمز که پس از پیروزی انقلاب از محل پایگاه جاسوسی سیا در بهشهر دیدن کرده بود، گزارش مبسوطی از آن تهیه کرد. پس از پیروزی انقلاب، دولت موقت تلاشی برای شناسایی و کنترل پایگاههای جاسوسی سیا در بخشهای مختلف کشور آغاز کرد.

در همان حال اخباری وجود داشت که حاکی از ادامه فعالیت جاسوسی پایگاههای استراق سمع و جاسوسی سیا در ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی بود. از جمله: «روزنامه هرالد تریبون چاپ پاریس گزارش داد با اینکه کارشناسان امریکایی پایگاههای جاسوسی امریکا را در بهشهر ترک کرده‌اند دستگاهها طوری تنظیم شده‌اند که کار جاسوسی امریکاییها در این پایگاه همچنان ادامه دارد... پایگاه بهشهر یکی از هفت پایگاه جاسوسی امریکا در نزدیکی مرز ایران و شوروی است و مأموریت آن ردیابی پرتاب موشکهای شوروی است... تمام محوطه پایگاه پس از خروج امریکاییان به دست افراد مسلح کمیته امام افتاد...»

در همان حال برخی گزارشات دیگر حاکی از تعطیلی و از کار افتادن سایر پایگاههای جاسوسی سیا در ایران بود. به گزارش روزنامه کیهان: «یک پایگاه مخفی جاسوسی امریکا و اسرائیل در منطقه پارس‌آباد مغان در ۳ کیلومتری مرز ایران و شوروی کشف شد... کارشناسان امریکا و اسرائیل پیش از ترک این پایگاه جاسوسی اسباب و لوازم پیچیده آن را تخریب کردند... شبه جاسوسی مزبور تحت پوشش یک شرکت ساختمانی کار می‌کرد... دستگاههای این شبکه که دارای رادارهای قوی بود شبها به کار می‌افتاد و اطلاعاتی را دربارهٔ فعالیتهای درون خاک شوروی ضبط می‌کرد...»

پس از پیروزی انقلاب اسلامی پایگاههای جاسوسی سیا در ایران محکوم به تعطیلی بود و این مهم طی دو سه ماه نخست پیروزی انقلاب اسلامی به تحقق پیوست. منابع امریکایی در اواسط فروردین ۱۳۵۸ و در حالی که کمتر از دو ماه از پیروزی انقلاب اسلامی سپری می‌شد، تصریح کردند که دوران فعالیت جاسوسی - اطلاعاتی آنها در ایران به پایان راه رسیده و آنها برآند پایگاههای جاسوسی و استراق سمع جدیدی در خاک ترکیه مستقر کنند. گویا در همان زمان امریکا در ازای نصب دستگاههای استراق سمع در ترکیه پیشنهاد پرداخت یک صد میلیون دلار کمک نقدی به مقامات آن کشور کرده بود. در همان حال اعلام شد سیا پس از پیروزی انقلاب اسلامی پایگاههای جاسوسی خود را بر ضد شوروی در قبرس مستقر خواهد کرد و در این باره با مقامات بریتانیایی هم که در قبرس نفوذ داشتند به توافق رسیده‌اند. پیش از آن و در همان روز پیروزی انقلاب اسلامی (در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷) خبرگزاری فرانسه از قول حزب کمونیست قبرس گزارش داد که «تجهیزات نظامی و جاسوسی امریکا از ایران به پایگاههای نظامی انگلیس در قبرس منتقل شده است.»

